

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Remissyttrande över SOU 2016:5 *Låt fler forma framtiden!* slutbetänkande från 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande

Utredningen redovisar ett antal relevanta utvecklingsområden och presenterar flera förslag som kan tas tillvara i partiernas och det allmännas demokratifrämjande arbete. Bland dessa kan nämnas flera åtgärder för att öka valdeltagandet bland svenskar bosatta i utlandet. I betänkandet förekommer dock även resonemang baserade på föreställningar eller antaganden som kan ifrågasättas. Somliga påståenden är svåra att härleda till en källa och i några fall finns det brister i de bakgrundsbeskrivningar som ges. Vi framför nedan ett antal synpunkter på olika delar av betänkandet som vi har funnit särskilda skäl att kommentera. Avsaknad av kommentarer ska dock inte tolkas som ett instämmande i vad utredningen anför.

Nytt mål för demokratipolitiken (avsnitt 3.6.1)

Utredningen föreslår ett nytt mål för demokratipolitiken med specifika delmål. Utan att ta slutgiltig ställning till förslaget kan konstateras att vissa av de synpunkter som framförs i detta yttrande även relaterar till utformningen av de föreslagna delmålen.

Insatser för ett ökat valdeltagande (avsnitt 5.5.4)

Utredningen menar att partierna bättre bör redovisa hur de har använt det stöd som fördelas till partierna för informationsinsatser inför allmänna val. Det kan finnas skäl att iaktta viss försiktighet vad avser ytterligare krav på redovisning av partiernas utgifter. Ändamålet bör även vägas mot den ökade administration som följer av förslaget.

De politiska partierna (avsnitt 6.8-6.8.3)

I avsnittet redovisar utredningen sina iakttagelser avseende det partipolitiska engagemanget. Till dessa iakttagelser är kopplat flera förslag. Givetvis finns utrymme för olika sätt att se på de politiska partierna och det politiska engagemanget. Moderaterna instämmer dock inte i

flera av de beskrivningar som finns i avsnittet. Det finns ett stort värde i lyhördhet och öppen diskussion och det finns trots omfattande arbete ännu mer att göra vad gäller att nå ut till fler målgrupper. Den bild utredningen målar upp av ett partiernas misslyckande vad avser att tillräckligt lyssna in och anpassa sin politik efter strömningar mellan valen träffar dock fel. Partierna möter väljarna med program och policyförslag utformade utifrån sina respektive ideologier. Under mandatperioderna har partierna därutöver att ge svar på aktuella utmaningar utifrån en lång rad omständigheter. Hur partierna klarar denna uppgift utvärderas ytterst vid valen. Det är en ordning värd att försvara. Hur angelägna förslag som syftar till att skapa nya vägar för inflytande mellan valen ter sig påverkas naturligtvis av hur man ser på denna fråga. Därför skiljer sig även vår bedömning i vissa delar något från utredningens.

Det behöver utöver vad som ovan sägs understrykas att det inte är korrekt att beskriva partierna som slutna och i ökande grad elitistiska på det sätt som utredningen gör. Vidare är det viktigt att påpeka att partiernas interna demokratiska processer och de närmare formerna för hur politiska ståndpunkter bereds och förankras är partierna bäst lämpade att utforma. Ytterst är det medlemmarna som avgör hur partiarbetet ska organiseras och hur interna strukturer ska se ut.

En bred översyn av partistödet och ledamotsstödet (avsnitt 6.8.4)

Moderaterna instämmer inte i de beskrivningar som finns i avsnittet och delar inte heller utredningens bild av behovet av en bred översyn av partistödet och ledamotsstödet. Flera av de skäl som anges för en översyn handlar om att styra eller begränsa hur partierna använder stöden för att uppnå av utredningen förordade syften. Partierna bör enligt vårt förmenande fortsatt ha stor frihet att avgöra hur de bäst organiserar sin verksamhet.

De förtroendevalda och den sociala representativiteten (avsnitt 7.6-7.6.4)

Avsnitten handlar om åtgärder för att förbättra jämställdheten och jämlikheten i politiken. Det huvudsakliga ansvaret för att förbättra den sociala representativiteten ligger enligt utredningen hos de politiska partierna. Samtidigt lämnas förslag vad gäller bland annat könsfördelning i de kommunala bolagsstyrelserna och om hur ett systematiskt arbete bör bedrivas inom partierna för att försäkra att politiken blir mer jämställd och jämlik. Det finns ett stort värde i åtgärder som kan öka engagemanget och bidra till att fler människor kandiderar till och åtar sig förtroendeuppdrag. Samtidigt är det viktigt att påpeka att det i föreställningen om representativitet även finns en betydande risk för så kallad identitetspolitik. En enskild

politikens åsikter och förmågor är rimligen viktigast för vederbörandes politiska gärning. Det är också viktigt att slå vakt om att det är partierna som väljer hur de utser sina företrädare. En ordning med nominering av både manliga och kvinnliga kandidater till en viss post innebär exempelvis minskad möjlighet för partierna att själva utse sina företrädare.

Värdet av ett stort antal förtroendevalda (8.3.1)

Utredningen bedömer att antalet förtroendeuppdrag i kommuner och landsting inte bör minska ytterligare, eftersom det är betydelsefullt att kommuner och landsting behåller en nämndstruktur som ger möjlighet för oerfarna förtroendevalda att skolas in i politiken. Det är lätt att se utredningens poäng och vad det är utredningen vill varna för. Samtidigt måste naturligtvis varje kommun och politisk ledning vara fri att utforma verksamheten på det sätt som bedöms mest lämpligt och ändamålsenligt.

Den lokala politikens organisering (avsnitt 9)

Flera avsnitt berör på olika sätt människors upplevelse av inflytande i olika former. Under rubriken ”Maktförhållanden i den kommunala politiken” beskrivs fullmäktige som ett svagt organ med begränsat inflytande. Beskrivningen är bland annat grundad i undersökningar av hur politikerna upplever sin roll. Det är dock inte givet att upplevelsen av möjligheten att påverka är kopplad till institutionen som sådan. Fullmäktige är det kommunala parlamentet och äger ytterst en lång rad av de viktigaste beslutskompetenserna. Varje parti har dock sina egna interna strukturer för hur beslut bereds och fattas. En ledamots upplevelse av inflytande i fullmäktige påverkas därför naturligen mycket av dennes roll i och förmåga att påverka inom partiernas interna beslutsprocesser i stort. Den som engagerar sig politiskt är också driven av en önskan att påverka samhället. Det är därför naturligt att det finns en strävan efter mer inflytande även hos de som redan har förtroendeuppdrag av olika slag. Mot denna bakgrund finns det skäl att ifrågasätta beskrivningen av fullmäktiges svaga ställning och därmed även att överväga ändamålsenligheten i de förslag som handlar om att stärka densamma, även om det naturligtvis kan finnas fler positiva aspekter med dessa.

Begränsa antalet mandatperioder för ordförandeposter (avsnitt 9.3.3)

Utredningen har övervägt införandet av en möjlighet för fullmäktige att bestämma hur många mandatperioder en person ska kunna vara ordförande i styrelse, nämnder och fullmäktige. Vi instämmer i utredningens slutsats att en sådan möjlighet inte bör införas. Det bör fortsatt vara upp till varje parti att avgöra vilka förtroendevalda som nomineras till vilka uppdrag. De

invändningar som utredningen lyfter vad gäller särskilda svårigheter på orter där det finns ett mindre antal intresserade kandidater, effekterna på den demokratiska möjligheten att återvälja en populär kandidat och möjligheten att fritt kandidera till olika uppdrag är fullt relevanta. Det finns också ett stort värde i att kunna tillvarata efterenhet och politisk skicklighet. Vi ställer oss mot samma bakgrund även tveksamma till utredningens förslag om att partierna och fullmäktige bör överväga en gemensam begränsning av antalet mandatperioder som en person kan inneha ett uppdrag som ordförande.

Stärk insynen i riksdagens arbete (avsnitt 10.6.3)

Riksdagen bör enligt utredningen verka för att allmänheten har god insyn i riksdagens arbete. Inom detta område finns stor utvecklingspotential. Moderaterna vill dock varna för ett av de förslag som utredningen för fram, nämligen att låta utskottens sammanträden vara offentliga. En sådan ordning vore sannolikt mycket olämplig, bland annat eftersom det skulle riskera att försvåra förhandlingar och prestigelösa diskussioner i utskotten och göra utskottssammanträdena till små kammardebatter.

Folkmotion både till riksdagen och kommunen (avsnitt 10.6.2, 13.5.1)

Utredningen föreslår att en utredning ska tillsättas för att möjliggöra att en medborgerlig förslagsrätt, folkmotion, kan införas i riksdagen. En motsvarande ordning ska även ersätta medborgarförslag i kommunerna. Förslaget innebär såvitt gäller riksdagen en ny ordning, som kräver noggranna överväganden. Det kan ifrågasättas om det verkligen är det bästa sättet att öka medborgarnas intresse för och inflytande över politiken mellan valen.

Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder (avsnitt 14.8.1)

Moderaterna avstyrker förslaget om en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år genomförs vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022.

Datum som ovan,

Tomas Tobé

Partisekreterare, Moderaterna